

Юрій Бігун

У християнському світі періодично виникають дискусії навколо того, якими мають бути священнослужителі – одруженими, чи неодруженими. Подібно і тепер через виклики сьогодення, пов'язан із явищем секуляризму з його культурою споживацтва і вседозволеності, це питання стало чи не найпоширенішим для обговорення в західному світі. Противники целібату (безженності) священства бачать у ньому причину різних проблем аж до моральної руїни поодиноких осіб. Вони стверджують, що сім'я відволікає священника від повноцінного служіння, створює зайві проблеми, які не сприяють ефективній праці душпастиря, який нібито не може цілковито присвятити своє служіння Церкві.

У Старому Завіті служителями при Скинії були так звані левіти, що належали до одного із дванадцяти колін Ізраїля, яке Господь застеріг Собі на служіння, зобов'язавши інші коліна утримувати їх. Ці попередники новозавітніх священнослужителів одружувались, адже тогочасне юдейське суспільство ставилось до подружжя як до установи Божої, а продовження роду вважало Божим благословенням. Новозавітнє священство має нове забарвлення: воно бере участь у Христовому Священстві. Саме Він є "посередником кращого завіту, що заснований на кращих обітницях" (Євр. 8, 6). Христос - новий Первосвященник, що здійснює нову Літургію: "Ми маємо такого архиерея, який возсів на небі по правиці престола Величі, служителя святині й справжнього намету, що його Господь спорудив, не чоловік" (Євр. 8, 1-2). Щоденні жертвоприношення старозавітного священства, під час якого приносилися криваві жертви, завершується і сповнюється єдиною Жертвою Христа (Євр. 10, 11-12), яку, звершуючи Святі Таїнства, актуалізують і уприсутнюють для нас і всіх, хто не сподобився споглядати історичного Христа, новозавітні священники. Для цього служіння Христос обирає апостолів, своїх послідовників, які для допомоги і продовження доручених їм обов'язків поставляли єпископів, пресвітерів і дияконів.

Слід зауважити, що серед Христових обранців були одружені й неодружені особи. З тексту Святого Письма можемо зробити висновок, що апостол Петро був одруженим (Мт 8,14-15). Ап. Павло згадує про жінок апостолів, кажучи: “Хіба ми не маєм права водити з собою сестру, жінку, як інші апостоли, брати Господні. І Кифа?” (1Кор 9,5). В Діяннях Апостольських (21,9) читаємо, що ап. Филип мав 4 дочки, одних він віддав заміж, інші постаріли в дівицтві.

Подібні приписи, які зобов'язували старозаповітніх священників (Лев 21,13-14), зобов'язують духовних осіб Новозавітної Церкви (Мт 19,9; 1Кор 6,16). Святе Письмо вимагає від духовних осіб, щоб вони були взірцем у всьому, особливо в спільнотному і сімейному житті, а їхнє помешкання має являти неначе дзеркало для решти вірних (1Тим 3,2-8; Тит 1,6-9). Тому немає нічого дивного в тому, що вже з раннього періоду віри зовсім не піддавалося сумніву буття церковного духовенства в шлюбі.

Водночас у певний момент з'явилися еретики, які проповідували, що «грішно і не до вподоби Господеві – одружуватися, вживати м'ясо, пити вино і забороняли це своїм послідовникам. Такий погляд впливав із поняття гностиків про матерію взагалі, яка є, згідно їхнього вчення, творенням диявола, а звідси - безумовним злом”. Шлюб розглядали як щось нечисте, що не може бути допустимим, особливо для духовних осіб. Церква виразно засудила такі погляди, водночас пропонувала здорове вчення про стриманість. З творів отців того часу дізнаємось про існування у кандидатів до священства свобідного вибору щодо одруженого чи неодруженого стану.

У подальші часи бачимо, що на Сході і Заході складається відмінна практика стосовно одруженого священства. І там, і там, починаючи з другої половини IV ст., єпископом міг стати лише неодружений кандидат, оскільки мали місце зловживання родиною померлого, а саме, після смерті єпископа родина померлого висувала претензії на церковне майно. На Сході укріпилася практика одруженого священства. При цьому існують тут і неодружені священнослужителі. Таким чином перед прийняттям дияконського рукоположення чоловік мав визначитися, в якому стані він бажає присвятити себе священнослужінню. На християнському ж Заході склалася інша практика. Якийсь час там також існувало одружене священство, але згодом на священнослужителів щораз більше поширювався обов'язковий целібат, тобто безженність. Зокрема у 1076 році папа Григорій VII видав декрет про обов'язковий целібат духовенства у всій Римо-Католицькій Церкві. Згодом це було потверджено на Тридентійському Соборі. Ця практика на християнському Заході зберігається до сьогодні. Папа Бенедикт XVI, обгрунтовуючи богословську доцільність такої традиції, висловлюється так: «Недостатньо розглядати священничий целібат у виключно функціональний спосіб. Насправді він є особливим уподібненням зі стилем життя самого Христа. Цей вибір має, перш за все, шлюбний характер: це співставлення себе з серцем

самого Христа-Нареченого, Який віддає життя за свою Наречену».

У сьогоднішньому секуляризованому світі спостерігаємо субкультури споживацтва, нівелювання усталених традицій, які начебто суперечать свободі особи. Мабуть, не просто собі уявити, як серед усього цього може зародитись покликання, а якщо й зародиться, то як його не затратити. Перед кандидатом до священства постає багато випробувань, включаючи й вибір стану. Як перед одруженими, так і перед неодруженими священнослужителями світ ставить різні труднощі, перешкоди чи спокуси. Священник-сім'янин, крім свого служіння на парафії, має також виконувати і обов'язки вірного чоловіка та люблячого батька. Сім'я, дружина, діти потребують уваги, виховання, часу та забезпечення, що являється великою відповідальністю перед батьком-священником. Створити «домашню церкву», яка б стала прикладом для інших, та не занедбати Христової Церкви, – це є найголовнішим завданням одруженого священнослужителя. Священник-целібат, не маючи потреб матеріально забезпечувати сім'ю, дбати про неї чи виділяти свій час на її формування, може спрямувати свою активність та час на різного роду діяльність як в церковному, так і суспільному вимірах. Водночас він стикається з іншими випробуваннями, наприклад, самотністю.

Напевне, шукаючи відповідь на запитання, яке священство – одружене чи неодружене - краще підходить для душпастирства, в дусі східнохристиянської традиції слід відповідати в перспективі не «або-або», а «і-і». Церква потребує і одного, і другого. Для певного роду завдань краще підійдуть священники неодружені, яким буде легше ці завдання виконати. Для інших – одружені. Наприклад, на місійних теренах, можливо, важко буде душпастирювати священнослужителю з родиною. Хоч несправедливо було б стверджувати, що одружений священник не може бути місіонарем, але, можливо, йому краще обрати стале парафіяльне служіння.

Правдивим мотивом священничого целібату може бути лише щире бажання священника з'єднатися з Христом і Його Церквою сильним зв'язком любови з огляду не тільки на своє власне духовне добро, але й на добро загальне. Подружжя ж не є просто дозволеним способом співжиття з жінкою, а образом єднання Христа з Церквою, про що висловлюється апостол Павло у тексті, що читається під час Чину подружжя у візантійському обряді (пор. Еф.5,31-33). Також слід зауважити, що целібат чи подружжя не додають окремої гідності для святої тайни Священства і не є якимось привілеєм.

Підсумовуючи, варто передусім наголосити на важливості усвідомлення того, що при виборі життєвого стану напершому місці має стояти Боже покликання. Бути одруженим чи неодруженим священнослужителем не є суто вибором людини. Бог кличе людину до

того чи іншого стану, а завданням людини є відчуття Його поклику. Як в одруженому, так і в неодруженому священстві є великі користі та спокуси. Проте як одні, так й інші можуть віддано служити Богові та людям. Немає кращого чи гіршого, легшого чи важчого стану священства. Кожному священникові Господь дарує Свою благодать, яка додає сили у боротьбі зі спокусами та ревности у служінні.

Юрій БІГУН, Целібат, чи одружене священство? // СЛОВО №1 (81), березень-травень 2020